

به نام خداوند جان و خرد

جامعه‌شناسی فرهنگی

(بازآزمایی بر فرهنگ جامعه ایران)

ویرایش جدید

مؤلف

دکتر نسرین دانایی

تهران

۱۳۹۵

انتشارات ساکو

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : جامعه‌شناسی فرهنگی (با تکیه بر فرهنگ جامعه ایران) / مؤلف نسرين دانايي
مشخصات نشر : تهران، ساکو، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهري : ۱۵۲ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۲-۰۹-۷
وضعيت فهرست‌نویسی : فیا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : فرهنگ
موضوع : فرهنگ -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع : فرهنگ ایرانی
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۴ ج ۲ / د ۱۷ / HM۶۲۱
رده‌بندی دی‌ئی : ۳۰۶.
شماره شابشناسی ملی : ۴۰۶۹۳۰۲

تلفن مرکز بخش ۰۲۱-۶۶۴۰۰۰۱۱۱-۶۶۵۷۲۶۹۲-۰۲۱

www.ashresaco.ir

انتشارات ساکو

نام کتاب : جامعه‌شناسی فرهنگی
مؤلف : نسرين دانايي
ناشر : ساکو
واژه‌نگار : انتشارات ساکو
طرح جلد : انتشارات ساکو
لیتوگرافی : طاووس رایانه
چاپخانه : اصلانی
سال نشر : ۱۳۹۵
نوبت چاپ : اول (ویرایش جدید)
شمارگان : ۵۰۰
قیمت : ۱۱۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-8062-09-7

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۶۲-۰۹-۷

«مسئولیت مطالب کتاب به عهده مؤلف و حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات ساکو می‌باشد.»
«خطار! هرگونه کپی و تکثیر از نظر شرعی و قانونی مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی دارد.»

فہرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۶
فصل ۱: مفهوم فرهنگ	
فرهنگ	۸
تعاریف فرهنگ	۸
ویژگی‌های فرهنگ	۹
کارکردهای فرهنگ	۱۰
فرهنگ متمایز از جامعه	۱۰
تفاوت فرهنگ و تمدن	۱۱
صنایع تخصصی فرهنگ	۱۱
انواع سرمایه فرهنگی	۱۳
نقش دین در فرهنگ‌سازی	۱۶
ابطه دین و فرهنگ - فرهنگ و ادیان	۱۷
عنوان	صفحه
مکتب نومارکسی	۳۱
مکتب دولادی شلن	۳۲
مکتب انتقادی فرانکفورت	۳۳
مکتب تضادگرایی	۳۳
نظریه تأخر فرهنگی	۳۳
مکتب فمینیسم	۳۴
مکتب پست مدرنیسم	۳۵
مکتب جهانی شلن فرهنگ	۳۵
تمایزگرایی فرهنگی	۳۶
همگرایی فرهنگی	۳۷
پیوندی شلن فرهنگی	۳۷
خلاصه فصل دوم	۳۸
خودآزمایی فصل دوم	۴۰

فصل ۳: فرهنگ، ارتباطات و شخصیت

۴۲..... فرهنگ و ارتباط

۴۳..... ارتباط نه‌الین

۴۳..... فرهنگ و شخصیت

۴۵..... برخی ویژگی‌ها - مکتب‌های ایرانیان

۴۵..... سکون و نبوغ بقا

۴۶..... گذشته‌گرایی و سیرگردی

۴۷..... استبداد، ناامنی و پیامدها

۴۸..... فرصت و شانس

۴۸..... دروغ

۴۹..... بی‌اعتنایی به قانون و مقررات

۴۹..... فرهنگ و ارتباطات (رسانه‌ها)

۵۱..... فرهنگ و سواد رسانه‌ای

۵۲..... سواد رسانه‌ای و چگونگی ارتباط با رسانه‌ها

۵۳..... خلاصه فصل سوم

۵۴..... خودآزمایی فصل سوم

فصل ۴: فرهنگ و قشر بندی اجتماعی

٥٤ مقدمة

صفحه عنوان
۶ پیشگفتار

فصل ۱: مفهوم فرهنگی

- ۸..... فرهنگ
- ۸..... تعاریف فرهنگ
- ۹..... ویژگی‌های فرهنگ
- ۱۰..... کارکردهای فرهنگ
- ۱۰..... فرهنگ متمایز از جامعه
- ۱۱..... تفاوت فرهنگ و تمدن
- ۱۱..... اصطلاحات تخصصی فرهنگ
- ۱۳..... انواع سرمایه فرهنگی
- ۱۶..... نقش دین در فرهنگ‌سازی
- ۱۶..... رابطه دین و فرهنگ - فرهنگ و ادیان
- ۱۷..... جامعه‌شناسی فرهنگی
- ۱۷..... موضوع جامعه‌شناسی فرهنگی
- ۱۸..... مفهوم جامعه‌شناسی فرهنگی
- ۲۰..... خلاصه فصل اول
- ۲۲..... نوآوری‌های فصل اول

مجله ۲: مکاتب و نظریه‌های فرهنگی و جامعه‌شناسی فرهنگی

۲۴ کتب تحول
۲۵ کتب اشاعه
۲۵ اشاعه انگلیس
۲۶ اشاعه آلمان
۲۶ اشاعه آمریکا
۲۶ کتب ساخت‌گرایی
۲۷ کتب کارکردگرایی
۲۷ ریف واژه کارکرد
۲۸ بول موضوعه کارکردگرایی
۲۹ کتب تفسیری
۳۰ کتب فرهنگ‌پذیری
۳۰ کتب کسب متقابل

۹۲	فقر به مثابه محرومیت نسبی
۹۴	فرهنگ فقر
۹۵	تعارض سنت و مدرنیته
۹۸	خلاصه فصل پنجم
۱۰۰	خودآزمایی فصل پنجم

فصل ۶: فرهنگ و مصرف‌گرایی

۱۰۲	مفهوم مصرف
۱۰۲	ریشه‌های بروز مصرف جدید
۱۰۳	عوامل درون فردی
۱۰۳	عوامل برون فردی
۱۰۴	نظریه‌های مصرف
۱۰۶	ویژگی‌های فرهنگ مصرفی
۱۰۶	فرهنگ مصرفی، فرهنگ مصرف است
۱۰۶	فرهنگ مصرف مبتنی بر روابط بازار است
۱۰۶	فرهنگ مصرفی در اصل، غیر شخصی و عام است
۱۰۷	نیازهای مصرفی در اصل نامحدود هستند
۱۰۷	صرف فرهنگی
۱۰۷	جامعه‌شناسی تولیدکنندگان کالاها و فرهنگی
۱۰۸	جامعه‌شناس مصرف‌کنندگان کالاها و فرهنگی
۱۰۹	طرح و مصرف
۱۱۰	مد و مدگرایی مصرفی
۱۱۱	هوس‌های اجتماعی
۱۱۱	الگوی مصرف
۱۱۳	خلاصه فصل ششم
۱۱۴	خودآزمایی فصل ششم

فصل ۷: آسیب‌شناسی اجتماعی و فرهنگی

۱۱۶	مفهوم آسیب
۱۱۷	رویکردهای آسیب فرهنگی
۱۱۸	ریشه‌های آسیب فرهنگی در ایران
۱۲۰	آسیب‌های علمی و فرهنگی دانشگاه
۱۲۱	عوامل مؤثر بر آسیب فرهنگی در ایران
۱۲۶	بحران هویت در جامعه ایران
۱۲۷	ققنان شادی در جامعه ایران

۵۷	قشربندی اجتماعی و سرمایه فرهنگی
۵۸	خرده فرهنگ و قشربندی اجتماعی
۵۹	سطح آگاهی و نابرابری اجتماعی
۵۹	فرهنگ و نابرابری جنسیتی
۶۰	سن و نابرابری
۶۱	خلاصه فصل چهارم
۶۳	خودآزمایی فصل چهارم

فصل ۵: تغییرات فرهنگی

۶۶	مقدمه
۶۶	تغییرات فرهنگی
۶۷	پیامدهای مثبت تغییرات فرهنگی
۶۹	پیامدهای منفی تغییرات فرهنگی
۷۱	ایران و تحولات فرهنگی
۷۱	خانواده و تغییرات فرهنگی در ایران
۷۱	خانواده و رسانه‌ها
۷۲	آیین و آداب غذا خوردن و تحول خانواده ایرانی
۷۳	خانواده و مناسبات بین نسلی در ایران
۷۵	تفسیر نظام ارزشی در خانواده ایرانی
۷۵	دشواری کنترل اطلاعات
۷۶	رواج فرهنگ جهانی
۷۶	فردگرایی و انزوای اجتماعی
۷۶	غیرات هویتی
۷۸	روشنفکری در ایران
۷۹	روشنفکری
۷۹	عوامل مؤثر بر شکل‌گیری جریان روشنفکری
۸۴	تغییرات نگرش در حوزه دین
۸۴	دین و جامعه
۸۷	مفهوم هویت فرهنگی
۸۸	اشکال هویت فرهنگی
۸۹	عوامل اجتماعی مؤثر در شکل‌گیری هویت
۸۹	جهانی شدن و هویت فرهنگی
۹۰	جهانی شدن و فرهنگ
۹۱	فقر و نابرابری‌های اجتماعی
۹۱	مفهوم معیشتی فقر

دیوار نوشته‌ها و زندگی روزمره	۱۲۸
طبقه‌بندی مکانی نوشته‌های امکان عمومی.....	۱۲۸
خلاصه فصل هفتم	۱۳۰
خودآزمایی فصل هفتم	۱۳۲

فصل ۸: برنامه‌ریزی فرهنگی

برنامه‌ریزی فرهنگی	۱۳۴
ضرورت برنامه‌ریزی فرهنگی	۱۳۴
انواع برنامه‌ریزی فرهنگی	۱۳۵
مراحل برنامه‌ریزی فرهنگی	۱۳۶

شروط برنامه‌ریزی فرهنگی مطلوب	۱۳۷
ویژگی‌های برنامه‌ریزی فرهنگی مطلوب.....	۱۳۸
برنامه‌ریزی و مدیریت فرهنگی در ایران	۱۳۹
مهندسی فرهنگی	۱۴۰
نقش مهندسی در کاهش آسیب‌های اجتماعی	۱۴۱
خلاصه فصل هشتم	۱۴۲
خودآزمایی فصل هشتم	۱۴۳
واژه‌نامه	۱۴۵
فهرست منابع	۱۵۰

جهان مرکب به اندازه دست فکر است.

«اوسون»

با توجه به فرهنگ غنی جامعه ایران و تحولات فرهنگی، تاریخی، سیاسی و اجتماعی در این جامعه، بررسی‌های چندانی در حوزه جامعه‌شناسی فرهنگی انجام نشده است.

در حال حاضر ایران نیز مانند بسیاری از جوامع در حال گذار (از سنتی به مدرن) که بی‌شک با تغییرات، تعارض‌ها و تضادهایی در عرصه‌های مختلف فرهنگی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مواجه بوده‌اند، پژوهش و مطالعات بیشتری در زمینه‌ی فرهنگ را می‌طلبد.

اثر حاضر که بر اساس سرفصل درسی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تدوین شده است، ۸ فصل را در بر می‌گیرد. تلاشی است در جهت تألیف منبعی برای مطالعه دانشجویان و علاقه‌مندان رشته‌های علوم انسانی، اجتماعی و فرهنگی و بقیه رشته‌ها، مرتبط با فرهنگ و جامعه‌شناسی فرهنگی.

در فصول اول و دوم تلاش بر تعاریف و کاربردها و ویژگی‌های بنیادین فرهنگ و قلمرو جامعه‌شناسی فرهنگ و همچنین دیدگاه‌ها و رویکردهای جامعه‌شناسی فرهنگ است. در فصل سوم به ارتباط بین فرهنگ، شخصیت و ارتباط پرداخته شده است. در فصل چهارم ارتباط بین فرهنگ و قشربندی اجتماعی بررسی شده است.

فصل پنجم، تغییرات و تحولات فرهنگی به خصوص در ایران مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل ششم فرهنگ و مصرف‌گرایی مورد توجه است.

فصل هفتم، آسیب‌شناسی فرهنگی، علل، پیامدها و در فصل هشتم برنامه‌ریزی و مدیریت فرهنگی بررسی شده است.

اثر حاضر با تکیه بر فرهنگ ایران تدوین شده است تا گامی کوچک در مسیر شناخت فرهنگ بر اساس علم جامعه‌شناسی برداشته شود. امید است صاحب‌نظران گرامی نقایص و محدودیت‌های این اثر را به آدرس ایمیل nasrin_danaie@yahoo.com ارسال فرمایند تا در چاپ‌های بعدی ترتیب اثر داده شود.